

[Startside](#) > ... > [Domstolsprocedurer](#) > [Civilretlige Sager](#) > [Hvilket Lands Domstol Er Ansvarlig?](#) > [Italy](#)

Hvilket lands domstol er ansvarlig?

Indholdet er leveret af

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Skal jeg anlægge sag ved en almindelig domstol eller ved en særlig domstol (f.eks. ved arbejdsretten)?

I Italien er det som udgangspunkt de almindelige domstole, der har kompetence til at behandle retssager, og sagen anlægges ved den ret, der har saglig kompetence i tvister, der vedrører subjektive rettigheder. "Fredsdommeren" (*giudice di Pace*), førsteinstansretten (*Tribunale*) og appeldomstolen (*Corte di appello*) henregnes til de almindelige domstole. Den domstol, der sikrer, at legalitetsprincippet overholdes, er kassationsdomstolen (*Corte di Cassazione*). Den domstol, der sikrer, at forfatningen overholdes, er forfatningsdomstolen (*Corte Costituzionale*). Ud over de almindelige domstole findes der forvaltningsretter. Forvaltningsretterne behandler sager, der vedrører legitime interesser og - på de særlige områder, der er fastsat i lovgivningen - subjektive rettigheder i forbindelse med udøvelsen af - eller manglende udøvelse af - administrative beføjelser for så vidt angår retsakter (*provvedimenti*), forvaltningsakter (*atti*), aftaler (*accordi*) eller andre dispositioner (*comportamenti*), der - også indirekte - kan henføres under forvaltningsmyndighedernes udøvelse af disse beføjelser. Retsakter, der hidrører fra regeringen under udøvelse af dennes politiske prærogativer, kan ikke anfægtes. Forvaltningssager behandles af de regionale forvaltningsretter (*tribunali amministrativi regionali* - TAR) og af statsrådet (*Consiglio di Stato*) efter reglerne i forvaltningsloven (*codice sul processo amministrativo*). Den øverste domstol er kassationsdomstolen, men kun for så vidt angår retlige spørgsmål. Skatteankenævne har desuden status som specialretter. Skattesager behandles af de lokale skatteankenævn (*commissioni tributarie provinciali* - CTP) eller de regionale skatteankenævn (*commissioni tributarie regionali* - CTR). Alle tvister vedrørende skatter og bidrag af enhver art, uanset hvad de kaldes, herunder regional-, provins- og kommuneskatter, sygesikringsbidrag (*contributo per il Servizio sanitario nazionale*), topskatter (*sovrimposti*) og tillægsskatter (*addizionali*), de bøder, der knytter sig hertil, samt renter og enhver anden form for tillæg. I det italienske retssystem findes der også "specialiserede" afdelinger af de almindelige domstole. Særligt kan fremhæves: a) afdelinger, der er specialiserede i sager om indvandring, international beskyttelse og EU-borgeres fri bevægelighed, b) afdelinger, der er specialiserede i erhvervsretlige spørgsmål, c) afdelinger, der er specialiserede i landbrugsfaglige spørgsmål. Der findes også specialretter såsom retten for mindreårige (*Tribunale per i Minorenni*) og værgemålsretten (*giudice della sorveglianza*). Arbejdsretlige sager behandles af de almindelige domstole, men visse retter har oprettet særlige afdelinger til at behandle disse sager. Der er formelt set ikke tale om specialiserede afdelinger, idet disse afdelinger udspringer af de enkelte retters interne tilrettelæggelse af sagsbehandlingen.

Førsteinstansretten er i almindelighed kompetent i alle sager, der ikke henhører under en anden domstols kompetence. Retten har ligeledes enekompetence i alle sager vedrørende skatter og afgifter (som ikke henhører under skatteankenævnenes kompetence), personers rets- og handleevne, rettigheder der udspringer af hæderstitler (*diritti onorifici*), falske fordringer (*querela di falso*), tvangsfuldbyrdelse og generelt i alle sager af ubestemt værdi.

Fredsdommeren har kompetence i sager, der omfatter løsøre med en værdi på op til 5 000 EUR, medmindre sådanne sager ved lov er henlagt til en anden domstol. Med virkning fra den 31. oktober 2021 er beløbet forhøjet til 30 000 EUR. Fredsdommeren har desuden saglig kompetence i de sager, der er omhandlet i artikel 7 i den civile retsplejelov.

2 Hvis kompetencen ligger hos de almindelige domstole (dvs. det er de almindelige domstole, som behandler denne type sager), hvordan finder jeg så ud af, hvilken en jeg skal henvende mig til?

Den kompetente ret udpeges efter et kompetencekriterium. I den italienske retsorden henviser begrebet "kompetence" i almindelighed til det kompleks af beføjelser og funktioner, som et ved lov oprettet organ kan udøve. Der kan være tale om forskellige typer kompetencer: - saglig kompetence - stedlig kompetence - kompetence afhængigt af domstolens indplacering i det retlige hierarki - kompetence, der afgøres af sagens værdi. I civile sager angiver kompetencen udstrækningen af den jurisdiktion, som er tildelt de enkelte retsinstanter og dermed det område, på hvilket de har domsmyndighed. Denne kompetence er defineret "rent teknisk", og den civile retsplejelovs artikel 7 ff. indeholder særlige regler herom. Spørgsmålet om, hvorvidt en bestemt domstol er kompetent, har karakter af et præjudicielt spørgsmål, der kan være genstand for en afgørelse inden for rammerne af sagen. Manglende iagttagelse af kompetencereglerne medfører først og fremmest, at retten afviser sagen, jf. den civile retsplejelovs artikel 38. Ud over kompetence i "teknisk" forstand opererer man også med den "interne" kompetence, dvs. rettens egen fordeling af sagerne. Denne såkaldte tilrettelæggelseskompetence (*competenza tabellare*) følger af den måde, hvorpå retten er organiseret: f.eks. i form af interne afdelinger (første afdeling for civile sager), afdelinger, der behandler sager inden for bestemte retsområder (afdelingen for arbejdsretlige sager) eller afdelinger, der er beliggende andre steder end der, hvor retten har hovedsæde. Manglende overholdelse af bestemmelserne om fordelingen af sager giver ikke anledning til et processuelt kompetencespørgsmål, idet der blot er tale om et organisatorisk problem i forbindelse med dommerkontorets sagsfordeling.

Hvad angår spørgsmålet om værneting skal sagen - medmindre andet er fastsat i lovgivningen - anlægges ved retten på det sted, hvor sagsøgte bor, eller hvis dennes faste bopæl er ukendt, ved retten på det sted, hvor vedkommende opholder sig. Hvis sagsøgte ikke har bopæl eller opholder sig i Italien, eller opholdsstedet er ukendt, er den kompetente ret, retten på det sted, hvor sagsøger har bopæl. Reglerne om stedlig kompetence fremgår af den civile retsplejelovs artikel 18 ff.

2.1 Sondres der mellem lavere og højere førsteinstansdomstole (f.eks. distriktsdomstole og regionale domstole), og hvilken har i givet fald kompetence til at behandle min sag?

De almindelige domstole behandler to type sager: straffesager, hvis formål er at afgøre, hvorvidt den retsforfølgning, som den offentlige anklager har indledt over for en bestemt person, er berettiget eller ej, og civile sager, der har til formål at sikre beskyttelsen af de rettigheder, der udspringer af retsforholdet mellem privatpersoner eller mellem privatpersoner og den offentlige forvaltning, når forvaltningen under udøvelsen af sine beføjelser krænker en borgers personlige rettigheder. I straffesager sondres der mellem de dømmende (*i giudicanti*) og de efterforskende myndigheder (*i requirenti*), idet de førstnævnte træffer afgørelserne, og de sidstnævnte udfører efterforskningen i sagen under ledelse af anklagemyndigheden (*ufficio del pubblico ministero*). Når efterforskningen er afsluttet, beslutter sidstnævnte, om der skal rejses en straffesag, eller sagen skal henlægges. Hvis der rejses en straffesag, optræder anklagemyndigheden som det offentlige repræsentant under straffesagens videre forløb. Straffesagen behandles af en dommer ved de almindelige domstole, idet anklagemyndigheden udfærdiger et anklageskrift, jf. artikel 107, sidste pkt., i forfatningen. I straffesager kan skadelidte nedlægge et krav om erstatning for den forvoldte skade, men vedkommende kan også indbringe et civil søgsmål for domstolene. Civile sager og straffesager er underlagt to forskellige sæt processuelle regler: Den civile retsplejelov (*codice di procedura civile*) og strafferetsplejeloven (*codice di procedura penale*). De almindelige domstole beklædes af "professionelle dommere" og "titulære dommere" (*giudici onorari*), som begge tilhører dommerstanden.

I første instans udøves domsmyndigheden i såvel civile sager som straffesager af følgende organer:

- Fredsdommere (*Giudice di pace*), der pådømmer sagerne alene
- Førsteinstansretten (*Tribunale ordinario*), der enten er beklædt af en enkelt dommer eller flere dommere afhængigt af sagens karakter.
- Retten for mindreårige (*Tribunale per i minorenni*), som er beklædt af flere dommere, der bistås af sagkyndige.
- Værgemålsretten (*Tribunale di sorveglianza*), som er beklædt af en enkelt eller flere dommere (og som bistås af sagkyndige).

I første instans varetages retsforfølgningen af:

- Den offentlige anklager ved førsteinstansretten (*Procura della repubblica presso il tribunale ordinario*), herunder for lovovertrædelser, der henhører under fredsdommerens kompetence
- Den offentlige anklager ved retten for mindreårige (*Procura della repubblica presso il tribunale dei minorenni*)
- Anklagemyndigheden ved appelretten (*Procura generale presso la corte d'appello*) i sager, der behandles af værgemålsretten.

I anden instans udøves domsmyndigheden af følgende retsinstanser:

- Appeldomstolen (*Corte d'appello*), der behandler appeller af afgørelser, der er truffet af førsteinstansretten og retten for mindreårige
- Førsteinstansretten, der behandler appeller af afgørelser, der er truffet af fredsdommeren (ligesom den kan foretage en prøvelse af frihedsberøvende foranstaltninger)
- Værgemålsretten, der behandler afgørelser, der er truffet af tilsynsdommeren (*magistrato di sorveglianza*).

I anden instans varetages strafforfølgningen af anklageren ved appeldomstolen (*procura generale presso la corte d'appello*). Legalitetskontrollen varetages af kassationsdomstolen I sager, der indbringes for kassationsdomstolen, varetages retsforfølgningen af anklageren ved kassationsdomstolen (*Procura Generale presso la Corte di Cassazione*). Til de retsforfølgende myndigheder henregnes ligeledes direktoratet til bekæmpelse af mafia- og terroristvirksomhed (*Direzione Nazionale antimafia e antiterrorismo*), der ifølge lovdekret nr. 160/06 efterforsker disse sager på nationalt niveau.

2.2 Stedlig kompetence (er det retten i by A eller by B, der skal behandle min sag?)

Medmindre andet er fastsat i lovgivningen, anlægges sagen ved retten på det sted, hvor sagsøgte bor, eller hvis dennes faste bopæl er ukendt, ved retten på det sted, hvor han opholder sig. Hvis sagsøgte ikke har bopæl eller opholder sig i Italien, eller opholdsstedet er ukendt, er den kompetente ret, retten på det sted, hvor sagsøger har bopæl. I visse sager er der dog særlige værnetingsregler: De generelle og særlige regler findes i artikel 18 ff. i den civile retsplejelov, men der er også fastsat regler herom i en række speciallove. For eksempel på det familieretlige område og for så vidt angår mindreårige, i fogedsager, på det forbrugerretlige område, osv.

2.2.1 Hovedreglen om stedlig kompetence

For så vidt angår fysiske personer anlægges sagen - medmindre andet er fastsat i lovgivningen - ved retten på det sted, hvor sagsøgte bor, eller hvis dennes faste bopæl er ukendt, ved retten på det sted, hvor han opholder sig. Hvis sagsøgte ikke har bopæl eller opholder sig i Italien, eller opholdsstedet er ukendt, er den kompetente ret, retten på det sted, hvor sagsøger har bopæl.

For så vidt angår juridiske personer anlægges sagen - medmindre andet er fastsat i lovgivningen - ved retten på det sted, hvor selskabet har hovedsæde. Retten på et sted, hvor den juridiske person har et forretningssted, og en repræsentant, der har fuldmagt til at møde i retten i den pågældende sag, er ligeledes kompetent. I relation til værneting anses selskaber, der ikke har status som juridisk person, foreninger, der ikke er anerkendt som sådanne, og sammenslutninger for at være etableret der, hvor de udfører deres aktiviteter.

I sager vedrørende kontraktsforhold er retten på det sted, hvor den relevante forpligtelse er opstået eller skal opfyldes, ligeledes kompetent.

2.2.2 Undtagelser fra hovedreglen

Værneting i sager vedrørende børn

I forbindelse med foranstaltninger, der berører forældremyndigheden over børn, er det afgørende kriterium den mindreåriges bopæl på tidspunktet for stævningens indgivelse. Barnets faste bopæl fastslås på grundlag af objektive kriterier, og i tilfælde hvor den mindreårige flyttes fra et sted til et andet, må det på grundlag af den tid, der er gået siden flytningen fandt sted, og barnets alder, afgøres, om retten på det nye sted er rette værneting.

Værneting i ægteskabssager

Separation: Sager, der indbringes for domstolene med påstand om separation, anlægges ved retten på det sted, hvor ægtefællerne sidst havde fælles bopæl, eller i mangel af samme på det sted, hvor den sagsøgte ægtefælle har bopæl. Hvis den sagsøgte ægtefælle er bosiddende i udlandet eller ikke kan findes, anlægges sagen ved retten på det sted, hvor sagsøger har bopæl, og hvis den pågældende ligeledes har bopæl i udlandet, kan sagen anlægges ved en hvilken som helst ret i Italien.

Skilsmisse: Det er retten på det sted, hvor den sagsøgte ægtefælle har bopæl, der har kompetence til at opløse et borgerligt ægteskab eller ophæve retsvirkningerne af et kirkeligt ægteskab, med forbehold af de subsidiære kompetencekriterier, der er fastsat i den relevante lovgivning. En fælles skilsmissebegæring kan dog indgives til retten på det sted, hvor en af ægtefællerne har bopæl.

Værneting i arbejdsretlige sager

Tvister vedrørende beskæftigelsesforhold behandles af førsteinstansretten i dens funktion som arbejdsret. Den stedlige kompetence tilkommer retten i den retskreds, hvor arbejdsforholdet er etableret, eller hvor den virksomhed eller filial arbejdstageren er beskæftiget, eller hvor arbejdstageren var beskæftiget på det tidspunkt, hvor arbejdsforholdet ophørte, er beliggende. Denne kompetence fastholdes efter en overdragelse af virksomheden eller dennes eller dens filials ophør, forudsat at stævningen indgives inden seks måneder efter overdragelsen eller ophøret. Den stedligt kompetente ret i sager, der vedrører ansættelsesforhold inden for den offentlige forvaltning, er retten i den retskreds, hvor den pågældende er beskæftiget, eller hvor vedkommende var beskæftiget på tidspunktet for ansættelsesforholdets ophør. I sager, hvor en statslig forvaltning er part, finder de almindelige kompetenceregler vedrørende statens organer ikke anvendelse.

Værneting i sager vedrørende ejendomsret og andre tinglige rettigheder

I sager vedrørende tinglige rettigheder over fast ejendom, sager vedrørende udlejning af og brugsrettigheder over fast ejendom og erhvervslokaler samt i sager vedrørende anbringelse af skel, og iagttagelse af afstandskrav, der er fastsat ved lov eller som følger af sædvane, ved plantning af træer og hække, er retten på det sted, hvor ejendommen eller virksomheden er beliggende, kompetent. Hvis ejendommen er beliggende i flere forskellige retskredse, tilkommer kompetencen retten i den retskreds, hvor den del af ejendommen, for hvilken der betales den højeste ejendomsskat, er beliggende. Hvis der ikke betales ejendomsskat, er retten i hver af de retskredse, hvor en del af ejendommen er beliggende, kompetent. For så vidt angår spørgsmål om rettigheder over en fast ejendom og anmeldelse af nyt byggeri og mulige skader i den forbindelse er det retten på det sted, hvor det anmeldte forhold fandt sted, der er kompetent.

Værneting i arvesager

Retten på det sted, hvor dødsboskiftet indledes:

- 1) vedrørende udlodning af arv til enkelte arvinger, inden bobehandlingen er afsluttet
- 2) vedrørende anfægtelse af skiftet og arvens fordeling under forudsætning af, at en begæring herom indgives senest to år efter, at bobehandlingen er afsluttet
- 3) vedrørende gæld til afdøde eller legater, som arvingen skal udrede, for så vidt som kravet er rejst, inden bobehandlingen blev afsluttet, og under alle omstændigheder inden to år efter skiftet blev indledt
- 4) vedrørende indsigelser overfor den testamentsindsatte bobestyrer inden for den frist, der er angivet ovenfor.

Værneting for selskabsdeltagere og ejere af ejerlejligheder i ejendomme med flere lejligheder

I sager, der føres mellem selskabsdeltagere er den kompetente ret retten på det sted, hvor selskabet har vedtægtsmæssigt hjemsted. I sager mellem ejere af ejerlejligheder (*condomini*), eller mellem en af ejerne og ejerforeningen (*condominio*), er den kompetente ret retten på det sted, hvor ejendommen eller den væsentligste del heraf er beliggende.

Værneting i sager mod staten

I sager, hvor en statslig forvaltning er part, er det i henhold til den lov, der gælder for Statens repræsentation i de sager, der er opregnet i loven, retten i den retskreds, hvor kammeradvokaten (*ufficio dell'Avvocatura dello Stato*) har kontor, der er kompetent. Når forvaltningen optræder som sagsøgt, er det retten i den retskreds, hvor den relevante forpligtelse er opstået eller skal opfyldes, eller hvor den faste ejendom eller det løsøre, der er genstand for sagen, forefindes, der er kompetent.

Værneting i fogedsager

I fogedsager er retten på det sted, hvor de aktiver (fast ejendom eller løsøre), som er genstand for tvangsfuldbyrdelsen forefindes, der er kompetent. Hvis fordringshaveren ønsker udlæg foretaget i biler, motorcykler eller campingvogne er retten på det sted, hvor debitor har bopæl, kompetent. Ved gennemtvungelse af handle- eller undladelsesforpligtelser er retten på det sted, hvor forpligtelsen skal opfyldes, kompetent.

Værneting i forbrugersager

I sager, der vedrører forbrugere, er retten på det sted, hvor forbrugeren har bopæl, kompetent. Andre værneting er udelukket, medmindre parterne har indgået en værnetingsaftale. Det er udelukket, at sidestille forbrugers afdækkelse før sagens anlæggelse med en aftale, der kan begrunde en fravigelse af hovedreglen.

2.2.2.1 Hvornår kan jeg vælge mellem sagsøgtes hjemting (ifølge hovedreglen) og en anden domstol?

I nogle tilfælde kan sagen indbringes for flere retter, nemlig hvis der er alternative værneting. Denne mulighed foreligger navnlig i sager vedrørende kontraktsforhold: I sådanne sager kan sagen udover ved sagsøgtes hjemting ligeledes anlægges ved retten på det sted, hvor den relevante forpligtelse er opstået eller skal opfyldes.

2.2.2.2 Hvornår skal sagen anlægges ved en anden domstol end sagsøgtes hjemting (ifølge hovedreglen)?

Sagsøgtes hjemting er ikke kompetent i tilfælde, hvor en anden domstol efter italiensk ret har enekompetence. Se i denne forbindelse afsnit 2.2.2 ovenfor.

2.2.2.3 Kan sagens parter selv vælge en domstol, som ellers ikke havde været kompetent til at behandle sagen?

Hvis der ikke foreligger en ufravigelig værnetingsregel (hvor værnetingsaftaler ikke kan indgås), kan parterne indgå en aftale om at udpege en bestemt ret som kompetent, jf. den civile retsplejelovs artikel 20.

3 Hvis kompetencen ligger hos de særlige domstole, hvordan finder jeg så ud af, hvilken en jeg skal henvende mig til?

Hvis der er tale om specialretter, finder kompetencekriterierne i speciallovgivningen anvendelse.

Forvaltningssager. I tvister vedrørende forvaltningsmyndigheders retsakter, forvaltningsakter, aftaler eller øvrige dispositioner har den regionale forvaltningsret, i hvis retskreds den pågældende myndighed er beliggende, enekompetence. Den regionale forvaltningsret er under alle omstændigheder enekompetent i tilfælde, hvor forvaltningens dispositioner kun har direkte virkning inden for den region, hvor retten har sit sæde. I tjenestemandssager har retten i den retskreds, hvor tjenestestedet er beliggende, enekompetence. Desuden har den regionale forvaltningsret i Lazio med sæde i Rom enekompetence for så vidt angår forvaltningsakter, der hidrører fra statslige myndigheder, og for så vidt angår andre overregionale forvaltningsakter ligger kompetencen hos den regionale forvaltningsret, i hvis retskreds den pågældende forvaltningsmyndighed er beliggende.

Skattesager. Skatteankenævne har kompetence til at behandle sager, der anlægges mod ligningsmyndighederne eller de offentlige inddrivelsesmyndigheder, der har kontor i deres retskreds. Hvis sagen anlægges mod en af SKAT's forvaltningsenheder (*articolarioni dell'Agenzia delle Entrate*) med kompetence på hele eller en del af det nationale område, er den kompetente instans det lokale skatteankenævn i den retskreds, hvor den pågældende enhed har sit kontor.

Relevante links

► *The Italian Constitution (EN)*

https://www.senato.it/sites/default/files/media-documents/COST_INGLESE.pdf

► *Le leggi e i codici italiani*

<https://www.normattiva.it/?language=en>

► *Codice di procedura civile italiano*

<http://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2015/01/02/codice-di-procedura-civile>

► *The Code of administrative trial (EN)*

https://www.giustizia-amministrativa.it/cdsintra/wcm/idc/groups/public/documents/document/mday/mzk3/~edisp/nsiga_4276977.pdf

► *Code de justice administrative (FR)*

https://www.giustizia-amministrativa.it/cdsintra/wcm/idc/groups/public/documents/document/mday/njiz/~edisp/nsiga_4506451.pdf

► *Italienische Verwaltungsprozessordnung (DE)*

https://www.giustizia-amministrativa.it/cdsintra/wcm/idc/groups/public/documents/document/mday/nda5/~edisp/nsiga_4289867.pdf

► *Il sistema giudiziario italiano*

<https://www.csm.it/web/csm-internet/magistratura/il-sistema-giudiziario=>

► *Codice del processo tributario*

<http://def.finanze.it/DocTribFrontend/getAttoNormativoDetail.do?id=%7bECD81E71-D37B-4722-AA36-116B5BCB2232%7d>

► *Ministero della Giustizia*

<https://www.giustizia.it/giustizia>

■ Sidste opdatering: 06/12/2023

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJN-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.